

LOYIHA BOSHQARUVIDA RAHBARNING ROLI
РОЛЬ РУКОВОДИТЕЛЯ В УПРАВЛЕНИИ ПРОЕКТАМИ
THE ROLE OF THE LEADER IN PROJECT MANAGEMENT

Abduxalilov Temurbek Ixtiyor o'g'li
O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya
akademiyasi magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada loyiha boshqaruvini tashkil etish, uning yo'nalishlari loyiha doirasida amalga oshiriladigan amaliyotlar, loyiha boshqaruvida rahbarning ahamiyati va o'rni, afzalliklari va kamchiliklari ko'rib chiqilgan. Ushbu maqola yuzasidan loyiha rahbarining boshqaruvini yanada keskin tarzda rivojlantirish, innovatsion va texnologiyaga asoslangan holda amalga oshirish bo'yicha g'oyalar va takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Loyiha rahbari, boshqaruv tendensiyalari, loyihalarni boshqarish usullari, dasturlar.

Аннотация: В этой статье рассматривается организация управления проектами, ее области практики, реализуемые в рамках проекта, важность и роль руководителя в управлении проектами, преимущества и недостатки. На основе данной статьи разработаны идеи и предложения по более радикальному развитию, инновационному и технологичному осуществлению управления руководителем проекта.

Ключевые слова: руководитель проекта, тенденции управления, методы управления проектами, программы.

Annotation: in this article, the organization of Project Management, its directions are considered the practices carried out within the framework of the project, the importance and place of the leader in project management, advantages and disadvantages. On this article, ideas and proposals have been developed for the

development of the management of the project leader in a more drastic way, innovation and technology-based implementation.

Keywords: Project Leader, Management Trends, project management methods, applications

Kirish. Hozirgi kunda biz texnologiya asrida yashamoqdamiz ya'ni, texnika, texnologiya rivojlangan asrda mamlakatlar ichida turli xil yangiliklarni, yangi narsalarni dasturlarni, elektron kashf etish loyihalar ustida ishlash, g'oyalarni fikrlarni jamlagan holda biror bir noyob loyiha yaratish, start-up loyihalarni ishlab chiqish juda ham rivojlanmoqda.

Loyiha rahbarining boshqaruvi amaliyotidagi o'zgarish loyihalarni boshqarish usullari qo'llaniladigan boshqaruv ob'yektlari doirasini kengaytirish va loyihalarning o'ziga xos xususiyatlari va ularni amalga oshirish usullarini hisobga olgan holda takomillashtirilgan yoki yangi usullar va vositalardan foydalanish bilan bog'liqdir. Loyihani boshqarish usullari nafaqat yirik kompleks loyihalar, qurilish va muhandislik, dizaynga asoslangan ishlab chiqarish, yuqori raqobatbardosh, yuqori texnologiyali ishlab chiqarish kabi an'anaviy sohalarda, balki korxonada faoliyatini rivojlantirish, ommaviy bozorda ijodiy loyihalarni boshqarish uchun deyarli barcha sohalarda qo'llaniladi. Loyihani boshqarish usullaridan foydalanish katta kompaniyalarning imtiyozlaridan voz kechdi, o'rta va kichik biznes ham ushbu yondashuvlardan foydalanishga va mutaxassislarni tayyorlashga kirishdi.

Davlat hokimiyati organlari tomonidan loyihalarni boshqarishga qiziqish ortmoqda. Loyihaga yo'naltirilgan usullar alohida loyihalarni boshqarishda va maqsadli dasturlar darajasida qo'llaniladi. Davlat sektorida amalga oshirilayotgan loyihalar va dasturlar bir qator xususiyatlarga ega bo'lib, bu an'anaviy loyihalarni boshqarish usullarini takomillashtirish va moslashtirishni nazarda tutadi.

Har bir rahbar o'zining ish faoliyatida, o'ziga xos boshqaruv uslubiga ega. Uslub — bu ishlash, boshqarishdagi o'ziga xos yo'l, usul ma'nosini anglatadi.

Boshqaruvning turli pog'ona va bosqichlarida turgan boshqaruv organlari va rahbarlarning ish uslublari har xildir. Shu nuqtai nazardan ish uslubi g'oyat ko'p qirrali tushunchadir. Menejment nuqtai nazaridan olib qaraganda, mutlaqo o'xshash kishilar bo'lmaganidek, vazifalar ko'pligi sababli mutlaqo bir xil boshqaruv uslubi ham bo'lmaydi. Rahbar faqat o'ziga xos xususiyat va sifatlar vositasida faqat o'ziga xos,

o 'ziga mansub uslubda ish yuritadi. Shu m a'noda uslub rahbaming shaxs sifatidagi xususiyatlarinigina emas, balki faoliyat xususiyatlarini ham ifodalaydi. Kishilarni boshqarar ekan, rahbar jamoaning natijaviy maqsadini ko'ra biladi va uni shu maqsad sari yo'naltiradi.

Adabiyotlar sharhi. Loyihani boshqarish metodologiyasi va asbob-uskunalarini sohasidagi ixtisoslashuvi sezilarli darajada rivojlanmoqda. Global loyiha boshqaruvi bo'yicha mutaxassis Russell Archibald (Russell Archibald), Lynn Krafford (Lynne Crawford) va boshqalar loyihalarni boshqarishning yagona tasnifini va loyihalarni boshqarish yondashuvlarini asoslaydigan hujjatlarni chop etdi [Crawford, 2014].

Amerika Qo'shma Shtatlardagi loyihani boshqarish Instituti (PMI) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar doirasida, davlat sektorida [PMBOK, 2015], qurilish, mudofaa va avtomobilsozlik sohasida loyihalarni boshqarish bo'yicha maxsus standartlar ishlab chiqildi va e'lon qilindi. Loyiha boshqaruvi biznes boshqaruv usullari va vositalarining yagona tizimiga integratsiyalashuvi ishlab chiqish dasturlari va loyihaviy portfelli darajasida boshqaruv standartlarini ishlab chiqish va rivojlantirish, shuningdek, loyihani boshqarish sohasida kompaniyaning yetukligini baholash uchun kompleks modellarni ishlab chiqishda aks etadi.

Loyihani boshqarishning nazariy asoslari va rivojlanishining asosiy yo'nalishlari uchta sohaga taalluqli bo'lishi mumkin [Shenhar, 2004]: Loyiha boshqaruvi va strategik boshqaruv integratsiyasi. Shaxsiy loyihalar darajasida an'anaviy usullarni va boshqaruv vositalarini ishlab chiqish. Jamoa va asosiy loyiha ishtirokchilarining samaradorligini oshirish. Kompaniyadagi loyihalarni boshqarish va strategik menejmentni integratsiyasi bilan bog'liq ishlarda loyihalar kompaniyaning strategik maqsadlariga erishishda asosiy vosita hisoblanadi va loyiha menejerining mas'uliyati va vakolati biznes maqsadlariga erishish bilan bog'liq.

Metodologiya. Butun dunyodagi bir qator mamlakatlarda hukumat va davlat organlari loyihalarni boshqarish metodologiyasida davlatning samarali rivojlanishini ta'minlashning muhim vositasi va milliy loyiha boshqaruvi imkoniyatlarini shakllantirishini e'lon qilishdi. Amalda namoyon bo'ladigan muhim tendensiya loyiha rahbarining rolini o'zgartirishdir. Buning sababi shundaki, loyiha boshqaruvi ob'yekti sifatida tushuntirish yanada murakkablashadi.

Maqolada nazariy mushohada, kuzatish, umumlashtirish, qiyosiy tahlil, taqqoslash, turizm sohasidagi fundamental va amaliy ishlanmalarni tahlil qilish, xolislik tamoyillari va statistik tadqiqot usullaridan foydalanildi.

Samarali loyihalarni boshqarish tizimini yaratish uchun dasturlarni va loyiha portfellari darajasini boshqarish kerak. Ushbu ehtiyoj dasturlarni va loyiha portfellarini boshqarish uchun nazariya va vositalarning faol rivojlanishiga olib keldi. Loyihalarni amalga oshirishda yana bir muhim tendensiya tashqi muhitda va kompaniyalar ichida biznes dinamikasini va noaniqlik darajasini oshirishdan iborat. Bu shuni anglatadiki, "ochiq" loyihalar juda ko'p. An'anaviy loyihalardan farqli o'laroq, "ochiq" ishni boshlash vaqtida buyurtmachi mumkin emas va yakuniy mahsulotga qo'yiladigan talablarni va vaqt va budjetdagi cheklashlarni aniq ko'rsatishga intilmaydi. "Ochiq" loyihaning asosiy ishtirokchilari loyiha amalga oshirilganda ushbu talablar qayta ko'rib chiqiladi va loyihani amalga oshirish rejalariga tegishli o'zgarishlar kiritiladi. "Ochiq" loyihalarni boshqarish rahbari yanada kengroq va yanada moslashuvchan vositalar va boshqaruv usullarini qo'llashni talab qiladi.

Loyihani boshqarish sohasidagi tadqiqotlarni rivojlantirishning asosiy tendensiyalari amaliy biznes ehtiyojlari bilan bog'liq bo'lib quyidagilarni o'z ichiga oladi:

-metodologiya va loyihalarni boshqarish vositalarining ixtisoslashganligi;

-biznesni boshqarish jarayonlarini umuman loyiha boshqaruviga yanada yaqinroq bog'lash.

Natija va munozara. Jamoa va asosiy loyiha ishtirokchilarining samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan o'quv mashg'ulotlarida ishtirokchilar o'zaro faoliyat funksional, taqsimlangan guruhlarda motivatsiya va o'zaro aloqalar masalalariga alohida e'tibor qaratmoqdalar. Ushbu tadqiqotlar doirasida loyiha rahbarlarining yetakchilik, o'qitish, motivatsiya va martaba o'sishining masalalari ham ko'rib chiqiladi. Boshqarish sohasida standartlashtirishning maqsadi belgilangan talablar, normalar va tamoyillardan doimo foydalanish orqali muayyan darajadagi tartibga erishish orqali boshqaruv samaradorligini oshirishdan iborat.

Kompaniyadagi loyihalarni boshqarish va strategik menejmentni integratsiyasi bilan bog'liq ishlarda loyihalar kompaniyaning strategik maqsadlariga erishishda asosiy vosita hisoblanadi va loyiha menejerining mas'uliyati va vakolati biznes maqsadlariga erishish bilan bog'liq. Ushbu tadqiqotlar strategiya, loyiha portfeli va individual loyihalar darajasida shakllantirilgan muvaffaqiyatlar uchun 20 maqsadlar va mezonlarni muvofiqlashtirish masalalariga qaratilgan. Shu asosda tashkilotning tuzilishiga bo'lgan talablar, ishtirokchilarning va maqsadlarni belgilashning barcha darajalarida boshqarish jarayoni aniqlanadi.

Shaxsiy loyihalarni boshqarishda metodlar va boshqaruv vositalarini ishlab chiqishda olib borilgan tadqiqotlar, noaniqlik va loyiha tavakkalchiligi ortib borayotgan bir paytda loyihani rejalashtirishda individual ishlarning parametrlarini baholashning aniqligini oshirish orqali boshqaruv jarayonlarining samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Boshqarish sohasida standartlashtirishning maqsadi belgilangan talablar, normalar va tamoyillardan doimo foydalanish orqali muayyan darajadagi tartibga erishish orqali boshqaruv samaradorligini oshirishdan iborat

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O.Sh.Mamanazarov. “Loyiha boshqaruvi”. O‘quv qo‘llanma, TAQI-2019. 144 bet.
2. Pardaev M. Q., Xoliqulov A.N., Jumaeva G.. Investitsion loyihalar tahlili. O‘quv qo‘llanma. – T.: “Fan va texnologiya” nashriyoti, 2019. - 234 bet.
3. A.Yu. Andrianov, SV. Valdaysev, P.V. Vorobev i dr. Investitsii. Uchebnik - M.: Prospekt, 2008. - 584 str
4. N.N.Rasulov. Stimulirovanie privilecheniya inostrannykh investitsii v ekonomiku Uzbekistana. Uchebnik. -T.: FAN, 2003.-165 str.
5. Bozorov R.H. O‘zbekistonda investitsiya loyihalarining iqtisodiy samaradorligini baholashni takomillashtirish. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 2, mart-aprel, 2018 y.